WIKIPEDIA

Fiteny malagasy

Ny **fiteny malagasy** dia tenim-pirenen'ny Repoblikan'i Madagasikara. Ny teny malagasy dia ao amin'ny fianankavian-tenin'ny teny barito (ao amin'ny teny aostronezianina). Any Banjarmasin, nosin'i Kalimantan (Indonezia) no foiben'ny fiteny barito. Ny teny akaikikaikin'ny teny malagasy ankehitriny dia ny fiteny maaniany. Misy koa ny fiteny samihimа sy ny fiteny dosona deiaha sns. Ny fiteny malay izao no teny miasa eo amin'io nosy io. Araka ny antontanisan'ny Akademia malagasy dia ny 83,61% dia tsy miteny afatsy ny teny malagasy[4].

Fiteny malagasy	
Isan'ny mpiteny	20 tapitrisa (teny nibeazana)[1]
Faritany	Madagasikara, Komaoro[2]
Sata	Ofisialy any Madagasikara (miaraka amin'ny teny frantsay)
Mpandamina	Akademia Malagasy
Kaodim-piteny	mg, mlg[3]
Soratra	latina

Lire le média

Fiteny malagasy

Votoatiny

Tantara

Ny endriky ny teny malagasy dia tsy tahaka ireo fiteny ao Afrika satria io fiteny io dia ao amin'ny vondrona malaio-polineziana, sampan'ny vondrona aostrôneziana. Ny fiavian'ny teny malagasy dia fantatr'ireo mpandini-piteny hatry ny taonjato fahasivy ambin'ny folo. Ny teny malagasy dia mitovy vondrom-piteny barito avy amin'ny faritany atsimo atsinanan'ny Nosy Borneo. Betsaka ny fitovizan'ny teny malagasy amin'ny fiteny ma'aniany, fiteny tenenina eo amin'ny faritry ny renirano Barito, ao atsimon'i Borneo. Lazaina fa mponina aotrôneziana avy amin'ny tamba-nosy maley nandalo tany Borneo no nipetraka teto Madagasikara, na dia tsy fantatra aza ny anton'io fifindrana io. Taonjato maro taty aoriana, nifangaro tamin'ny Arabo sy ny Masombika (Afrikana avy amin'ny tontolo soahily) ny mponina aostrôneziana.

Ao amin'ny teny malagasy dia misy indran-teny avy amin'ny fiteny arabo ary koa avy amin'ny teny soahily. Ny haisoratra malagasy dia efa nanomboka tamin'ny taonjato faha sivy ambin'ny folo. Tamin'ny Frantsay tonga tao Fort-Dauphin tamin'ny taonjato faha-17, nahita sotatra tamin'ny sorabe izy ireo. Ny soratra voalohany tamin'ny abidy latina dia ny rakibolana malagasy-holandey nosoratana tamin'ny fanombohan'ny taonjato faha 17 navoakan'i Gabriel Ferrand voalohany tamin'ny 1908. Ny sorabe dia soratra mety nampidirina eto Madagasikara tamin'ny taonjato faha-15. I Radama I, mpanjaka nahay mamaky teny sy manoratra tao amin'ny Fanjakana Merina, dia nametra ny litera ampiasaina ao amin'ny abidy malagasy avy amin'ny abidy latina mbola ampiasaintsika amin'izao fotoana izao; saingy ny fitsipi-panoratana ampiasaina fotsiny no niova. Nikasa hanangana fiangonana sy trano sekoly hianarana abidy miaraka amin'ireo misionera protestanta avy ao amin'ny London Missionary Society i Radama I.

Ny boky voalohany natonta printy tamin'ny teny malagasy soratana amin'ny abidy vaovao, dia ny Baiboly, nadikan'ny misionera kristiana britanika tamin'ny taona 1835 niasa tao Imerina. Ny rakibolana vita printy voalohany dia ny rakibolana malagasy-frantsay nataon'i Étienne de Flacourt.

Fiteny sy tenim-poko any Madagasikara

Rehefa jerena amin'ny lafiny fandiniham-piteny ny teny malagasy, dia misy endri-piteny malagasy isam-paritra maromaro fa mitovitovy. Samy endriky ny fiteny malagasy izy ireo fa tsy fiteny mahaleo tena, dia ireto izany:

- Bara,
- Betsimisaraka atsimo,
- Betsimisaraka avaratra,
- Masikoro,
- Afovoany,
- Sakalava,
- Tandroy-Mahafaly,
- Tanosy,
- Antankarana,
- Tsimihety,
- Bosy any Mayotte

Any Madagasikara dia misy ny *malagasy ofisialy*. Miasa eran'ny nosy sy ampiasain'ny gazety sy ny fahitalavitra.

Ao amin'ny vondrona atsinanan'ny zana-tsampan'ny fiteny barito ireo fiteny ireo. Any Indonezia daholo ny vahoaka miteny barito hafa, afa-tsy ny Malagasy miteny malagasy. Noho izany, dia avy any Indonezia ny teny malagasy fa tsy niforona teto Madagasikara. Tamin'ny taonjato fahefatra vao nahitana olona tao Madagasikara, kanefa tany Afrika, efajato kilometatra miala avy eo, dia efa nisy olona hatramin'ny roa tapitrisa taona lasa.

Fahasamihafan'ny teny ofisialy sy ireo tenim-paritra

Hita eo ambany ny tabilao maneho ny lanjan'isan'ny fahasamihafan'ny teny malagasy ofisialy sy ny tenim-paritra.

Lanjan'isan'ny fitoviam-boambolana amin'ny tenim-paritra

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	Merina	100	81	81	92	92	86	78	80	79	68	71	68	70	70	61	77	69	61
2	Temoro	81	100	78	79	80	78	81	88	88	67	69	71	72	69	61	76	73	65
3	Betsimisaraka	81	78	100	84	78	77	80	78	75	77	70	65	66	62	54	74	96	61
4	Sihanaka	92	79	84	100	86	81	76	79	77	72	69	67	68	66	59	72	68	58
5	Betsileo-1[m 1]	92	80	78	86	100	88	77	81	79	68	74	71	75	71	61	79	71	62
6	Betsileo-2[m 2]	86	78	77	81	88	100	77	80	77	67	71	74	79	74	66	82	75	66
7	Antambahoaka	78	81	80	76	77	77	100	74	74	69	66	64	64	60	52	67	64	56
8	Antesaka	80	88	78	79	81	80	74	100	89	67	70	71	73	72	62	76	72	63
9	Zafisoro	79	88	75	77	79	77	74	89	100	63	68	68	72	71	61	76	71	63
10	Tsimihety	68	67	77	72	68	67	69	67	63	100	75	61	64	63	54	68	64	56
11	Tankarana	71	69	70	69	74	71	66	70	68	75	100	65	68	69	59	70	67	56
12	Vezo	68	71	65	67	71	74	64	71	68	61	65	100	84	74	64	77	80	69
13	Mahafaly	70	72	66	68	75	79	64	73	72	64	68	84	100	80	68	83	86	76
14	Sakalava-1[m 3]	70	69	62	66	71	74	60	72	71	63	69	74	80	100	82	79	75	66
15	Sakalava-2[m 4]	61	61	54	59	61	66	52	62	62	54	59	64	68	82	100	70	67	63
16	Bara	77	76	74	72	79	82	68	76	76	68	70	77	83	79	70	100	85	74
17	Tandroy-1[m 5]	69	73	69	68	71	75	64	72	71	64	67	80	86	75	67	85	100	83
18	Tandroy-2[m 6]	61	65	61	58	62	66	56	63	63	56	56	69	76	66	68	74	83	100

1. Ambositra
2. Fianarantsoa
3. Morondava
4. Belon'i Tsirinbihina
5. Masinoro, Ambalavao
6. Antanimoro

Oha-pampitahana filôjenetika

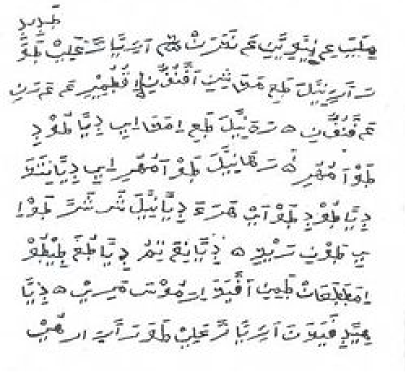
Azo ampitahaina ny foto-boambolana avy amin'ny lisitra Swadesh ary izy io dia mamoaka -tsampan'ny tabilao manaraka :

Sorabe Malagasy

Malagasy	Malay-Indoneziana	Tahisiana
tany	*tanah*	*fenua* (ind. *benua* = "kaontinenta")
lanitra	*langit*	*ra'i*
rano	*air* (*danau* = "farihy")	*vai*
afo	*api*	*āuahi*
lehilahy, *lahy*	*laki-laki*	*tane*
vehivavy, *vaviny*	*wanita*, *perempuan*	*vahine*
mihinana, *homana*	*makan*	*'amu*
misotro (*minona*)	*minum*	*inu*
lehibe, *ngeza*,"be"	*besar*	*rahi*
kely, *tity*	*kecil*	*iti*
alina, *Maizina*	*malam*	*po*
andro, *matsana*	*hari*	*mahana*

Indran-teny

Indran-teny tamin'ny fiteny javaney sy maley

Sorabe mandraikitra ny ampahan'ny tadidy mikasika an'i Ralitavaratra. Ny sorabe no abidy nampiasaina tamin'ny fanoratana ny teny malagasy malagasy alohan'ny nampa-ofisialy ny abidy latina

Betsaka ny indran-teny amin'ny teny malagasy nindramina tamin'ny teny vahiny. Ao ny fiteny maley ary ao koa ny fiteny javaney taloha; anisan'ireo teny ireo dia ny teny hoe *trozona*, iray amin'ny teny maley hoe *duyung*; ny *horita* avy amin'ny teny hoe *gurita*; ny *fano* avy amin'ny teny hoe *penyu*, ny *hara* avy amin'ny teny malay hoe *karah*, ny *fanohara* (karazan-tsokatra) avy amin'ny teny malay hoe *penyu karah*; *rivotra* avy amin'ny fiteny malay hoe *ribut* midika "rivomahery" na "rivodoza"; *tanjona* avy amin'ny fiteny malay hoe *tanjung*; *harana* avy amin'ny teny malay hoe *karang*; *sambo* sy *nosy* avy amin'ny fiteny javaney hoe *sāmvaw* sy *nusa*, sns.

Indran-teny avy amin'ny fiteny sanskrity

Ny indran-teny avy amin'ny teny sanskrity dia mikasina ny isa sy ny kalandrie. Azo atao ohatra izao ny teny hoe *tantara* avy amin'ny teny sanskrity hoe *tantra* midika "teôria"; torak'izany koa ny teny hoe *hetsy* (100 000) izay avy amin'ny teny malay hoe *keti* nindramina tamin'ny teny sanskrity hoe *koṭi* midika "folo tapitrisa".

Ireo teny avy amin'ny fiteny sanskrity moa dia nindramin'ny fiteny malagasy talohan'ny nahatongavan'ny Malagasy teto Madagasikara. Ka noho izany izy ireo dia niharan'ny fiovana ara-drafipeo, ka tsy fantatra avy hatrany intsony ny fiaviany raha tsy dinihana amin'ny alalan'ny haifiteny mampitaha (linguistique comparative). [5]

Indran-teny avy amin'ny fiteny hafa

Ankehitriny ny teny malagasy dia nindran-teny tamin'ny teny arabo (voambolana mikasika ny fanandroana), ny teny soahily (voambolana mikasika ny biby ompiana toy ny teny hoe *ondry* na *akoho*) ary tamin'ny teny frantsay sy anglisy ho an'ny voambolana mikasika ny fitaovana ampiasaina amin'izao fotoana izao toy ny solosaina azo tenenina koa hoe *ordinatera* na *kompiotera*. Ao koa ny anaran'ny karazan-java-kohanina toy ny *pizza*, ny *makaraona* sns...

Nanana ny fianjadiany ihany koa ny fiteny arabo, indrindraindrindra amin'ny voambolana ampiasaina amin'ny fanandroana ary ireo vondron-kintan'ny zôdiaka: *Alahamady*, *Adaoro*, *Asorotany*, sns... ; ary koa amin'ny lafiny tetiandro, amin'ny fampiasana ireo teny arabo ho fiantsoana ny anaran'andron'ny herinandro: *Alatsinainy*, *Talata*, *Alarobia*, sns..

Fônôlôjia

Zanapeo

Aseho anatin'ity fafana eto ambany ny zanapeon'ny fiteny malagasy.

align: center"

	Aloha	Afovoany	Aoriana
Avo	i (i, y)		u (o)
Afovoany	e (e)		
Ambany		a (a)	

Renifeo

Ireto kosa ny renifeon'ny fiteny malagasy.

		Bilabiale	Labio-dentale	Dentale	Alvéolaire	Vélaire	Glottale
Occlusive ou affriquée	Marenina	p (p)		t (t)	t͡s (ts)	k (k)	
	Misy feo	b (b)		d (d)	d͡z (j)	ɡ (g)	
	Marenina mialohan'ny orona	^{m}p (mp)		^{n}t (nt)	^{n}t͡s (nts)	ŋk (nk)	
	Misy feo mialohan'ny orona	^{m}b (mb)		^{n}d (nd)	^{n}d͡z (nj)	^{ŋ}ɡ (ng)	
Fricative	Marenina		f (f)		s (s)		h (h)
	Misy feo		v (v)		z (z)		
An'orona		m (m)			n (n)		
An-tsisiny					l (l)		
Mikodia					r (r)		

Fanoratana ny teny malagasy

Jereo koa : Sorabe

Ny teny malagasy ankehitriny dia mampiasa ny abidy latina; notapahin-dRadama voalohany tamin'ny taona 1823. Ny abidin'i Radama dia mitovy rafitra amin'ny abidy ampiasaina amin'izao fotoana izao: ny isan'ny litera ampiasaina dia mbola iraika ambin'ny roapolo, fa tsindraindray itarina ho enina amby roapolo ny isan'ny litera noho izy ireo ampiasaina amin'ny teny vahiny (toy ny hoe *watt*).

Ireto ny litera ampiasaina amin'ny teny malagasy (ny eo anelanelan'ny fononteny dia ampiasaina amin'ny teny malagasy noho ny fampiasana azy ireo amin'ny fiteny vahiny): a, b, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, v, y, z.

Fivoaran'ny fanoratana ny teny malagasy

Niharan'ny fiovana ny fanoratana ny teny malagasy. Samihafa ny fanoratana ny teny malagasy tamin'ny andron'i Radama I (taona 1820-1830) ary ny fanoratana ny teny malagasy tamin'ny faram-paran'ny Fanjakan'i Madagasikara (faran'ny taonjato faha-19). Io fanoratana ny teny malagasy tamin'ny faran'ny taonjato faha-19 io koa dia samihafa amin'ny fanoratana ny teny malagasy tamin'ny fanjanahantany izay samihafa ihany koa amin'ny fanoratana ny teny malagasy amin'izao fotoana izao.

Fampiasana

Ampisain'ny mponina malagasy amin'ny alalan'ny tenim-paritra na ny tenim-pirenena ofisialy ny teny malagasy. Amin'ny lafiny ofisialy dia ny tenim-pirenena (malagasy ofisialy) no tena ampiasaina ary matetika io ihany no teny an-tsoratra. Mampiasa ny teny malagasy teny ofisialy na tenim-paritra koa ireo malagasy mipetraka any ivelan'i Madagasikara, na dia tsy maro aza ireo fianankaviana malagasy tsy mampianatra ny tenin-drazany amin'ny zanany.

Eo amin'ny aterineto indray, dia vitsy ireo tranonkala mampiasa ny teny malagasy ho fitenin'ny votoatiny. Matetika ny Malagasy dia mampiasa ny fiteny frantsay rehefa mikasika ny fampahalalana. Miampy izany koa ny safidin'ireo mpikarakara tranonkala izay misafidy ny teny frantsay ho fitenin'ny votoatiny. Araka izany dia mamaky ary matetika mifanakalo hevitra amin'ny teny frantsay ireo Malagasy eo amin'ny tranonkala.

Wikipedia sy Aterineto amin'ny teny malagasy

Tsy mampiasa ny Wikipedia amin'ny fiteny madinika ny olona noho ny boribory vetaveta. "Tsy tia hamorona votoatiny ny olona satria tsy hisy hamaky, ary tsy misy mamaky satria tsy misy votoatiny." Ohatr'ireo jordanianina manoratra amin'ny teny anglisy mba ho azon'ny olona bebe kokoa, manoratra amin'ny teny frantsay ny Malagasy mba ho azon'ny olona any ivelan'i Madagasikara. Hoy izay mpanoratra izay, raha mamorona votoatiny be kokoa amin'ny teny nibeazany ny Malagasy, dia hisy kokoa ireo votoatiny amin'ny teny malagasy ary hovaky ilay boribory vetaveta. Araka izany, amin'ny lafiny sasany, hahafahana mamorona fitaovana toa ny mpandika teny anglisy-malagasy ireo orinasa lehiben'ny tranonkala.[6]

Voambolana

Ny raki-bolana voalohan’ny teny malagasy an-tsoratra dia nosoratana tamin’ny alalan’ny sorabe. Ny rakibolana tamin’ny abidy latina voalohany dia ny *Dictionnaire de la langue de Madagascar* an’i Etienne de Flacourt izay natonta tamin’ny taona 1658. Taorian’izay dia navoaka ilay *English-Malagasy Vocabulary*. Tamin’ny 1885 dia navoakan’ny London Missionary Society ny rakibolana malagasy-anglisy izay manana 892 pejy; na izany aza dia ahitana voambolana tranainy io rakibolana io. Betsaka ny fiovana efa natao

tamin’ilay rakibolana indrindra indrindra mba hitaratra bebe kokoa ny endriky ny teny malagasy ankehitriny. Araka izany ankehitriny dia ahitana rakibolana mifototra amin’ny hatetika izay miankina amin'ny firaketan-dahatsoratra ahitana teny mihoatra ny dimy tapitrisa.

- Winterton, M. et al.: *Malagasy–English, English–Malagasy Dictionary / Diksionera Malagasy–Anglisy, Anglisy–Malagasy*. Raleigh, North Carolina. USA: Lulu Press 2011, 548 p.
- Richardson: *A New Malagasy–English Dictionary*. Farnborough, England: Gregg Press 1967, 892 p. ISBN 0-576-11607-6 (Original edition, Antananarivo: The London Missionary Society, 1885).
- *Diksionera Malagasy–Englisy*. Antananarivo: Trano Printy Loterana 1973, 103 p.
- *An Elementary English–Malagasy Dictionary*. Antananarivo: Trano Printy Loterana 1969, 118 p.
- *English–Malagasy Phrase Book*. Antananarivo: Editions Madprint 1973, 199 p. (Les Guides de Poche de Madagasikara.)
- Paginton, K: *English–Malagasy Vocabulary*. Antananarivo: Trano Printy Loterana 1970, 192 p.
- Bergenholtz, H. et al.: *Rakibolana Malagasy–Alemana*. Antananarivo: Leximal/Moers: aragon. 1991.
- Bergenholtz, H. et al.: *Rakibolana Alemana–Malagasy*. Antananarivo: Tsipika/Moers: aragon. 1994.
- Régis Rajemisa-Raolison: *Rakibolana Malagasy*. Fianarantsoa 1995, 1061 p.

Fitsipi-pitenenana

Ny fehezanteny amin'ny teny malagasy dia matetika manaraka ny rariteny Matoanteny-Fameno-Lazaina (MFL), (amin'ny teny anglisy: rariteny VOS). Na dia izany aza mety miovaova arakaraky ny endriky ny matoanteny ampiasaina izy io araky ny ohatra aseho eo ambany :

Rariteny MFL tsotra

- *Mandahatra ny miaramila aho.*

Mampiasa endrika mivantana ny matoantenin'ny mpanao ny fehezanteny eo ambony[7],

Rariteny M(L)F

- *Alahatro ny miaramila.*

Mampiasa ny matoantenin'ny atao ny fehezanteny eo ambony. Miraikitra amin'ny matoanteny ny mpanao ny asa (-*ko*).

Matoanteny

Ny matoanteny no fanahin'ny fiteny ary mamaritra ny tao sy hetsika ary fiainana ny matoanteny. Mamaritra ny fisiana izy, noho ny fisian'ny matoanteny *misy*; mamaritra ny tao izy, ohatra: "tia aho", "miasa ianareo"; mamaritra ny fiaretana izy, amin'ny alalan'ny matoantenin'ny atao: "tiana aho", "esorina ianao".[8]

Ny matoanteny dia ampiasaina amin'ny filazana, fandavana na fanambaràna zavatra izay mbola atao na efa natao: "miasa ny olona", "nomen'olona vola aho"; mibaiko, manasa na mametra-panontaniana[9].

Matoantenin'ny mpanao sy ny matoantenin'ny atao

Ny matoanteny dia azo atao anaty sokajy telo: ny matoantenin'ny mpanao sy ny matoantenin'ny atao, ary ny matoanteny tsy mitongilana. Ny matoantenin'ny mpanao dia mamaritra ny lazaina manao zavatra. Ny matoantenin'ny atao dia mamaritra ny lazaina miaritra na iharan'ny zavatra.

Ny matoantenin'ny mpanao dia:

- lazaina fa mivantana (anglisy: *direct*) rehefa manaraka ny matoanteny ny lazaina: ohatra: "miteny aho"; "miasa aho", sns.
- lazaina fa manilika (anglisy: *exclusive*) rehefa manaraka ny lazaina ny mpameno. Izany dia midika fa ilay lazaina ary ilay lazaina ihany no manao ilay zavatra. Ohatra: "izaho no miteny"; "Rakoto no manjono", sns.
- lazaina fa manantitra (anglisy: *emphatic*) rehefa manaraka ny matoanteny ny lazaina. ohatra : "izaho miteny", "izaho misotro".

Telo no endriky ny matoantenin'ny atao.

1. Ny voalohany dia antsoina hoe *endrika tsotra*, satria avy amin'ny filaza mandidin'ny fototeny izy. Ohatra: ny matoantenin'ny atao "sotroina" dia avy amin'ny filaza mandidy "sotroy" izay avy amin'ny fototeny "sotro".
2. Ny endrika faharoa dia manana tovana mamaritra ny mpanao, na ny lazaina. Ohatra "ampianariko ny ankizy", "dioviko ny trano", sns.
3. Ny fahatelo dia ny endrika ara-toe-javatra, satria mampiasa ny toe-javatry ny fotoana, na toerana, na fomba. Ohatra: "Tany an-trano no nisotroan'ny olona rano".

Ny matoantenin'ny atao tsotra dia manana endrika mivantana, manantitra na manilika.[10].

Ny matoanteny tsy mitongilana dia mamaritra tao izay mikasika ny mpanao ary ny mpanao ihany. Ohatra : "Velona aho"; "Mandeha ianao". Manana fiendrika manano ary fiendrika anoina ny matoanteny tsy mitongilana: "Mandeha aho" (mat. mpanao); "andehanako", "alehako" (mat. atao). Manana ny endrika mivantana, manantitra ary manilika ireo matoanteny tsy mitongilana ireo.

Sokaji-matoanteny dimy

Faharoa, azo sokajina dimy ny matoanteny malagasy :

- Ny matoanteny mitampody (reflektiva),
- Ny matoanteny mamari-pahafahana (anglisy: *potentative verb*). Ny tovona mamaritra azy io dia ny tovona *maha-*. Manana endrika mivantana, manantitra (emfatika) ary mandroaka ireo matoanteny ireo.
- Ny matoanteny mamari-pivoarana (anglisy: *intensive verb*) dia mamaritra ny hafatratra, ny fitomboana na ny fivoaran'ny tao iray. Ny tovona mamaritra ireo matoanteny ireo dia ny tovona *miha-* ohatra ny anatin'i *mihalava*, *mihafohy*, *mihavitsy*, *mihafeno*, sns. Misy fiendrika manano sy ny fiendrika anoina io matoanteny io. Ao amin'ny fiendrika manano (ang.: *active voice*) sy amin'ny fiendrika anoina (ang. *passive voice*) dia ahitana ny endrika mivantana, endrika manantitra (emfatika) ary endrika mandroaka (ang.: *exclusive form*). Amin'ny endrika misy soloteny voatovana amin'ny matoanteny mamari-pivoarana dia ahitana ny endrika mivantana manantitra sy mandroaka.[11]
- Ny matoanteny mampita (ang.: *transitive verb*) izay mamaritra ny tao ataon'ny lazaina eo amin'ny fameno. Ny tovona mamaritra ireo matoanteny ireo dia ny tovona *man-* (manana endrika miova arakaraky ny fototeny)
- Ny matoanteny mifampivoho (ang.: *reciprocative verb*) Ao amin'io sokajy matoanteny io dia ahitana ny fiendrika manano ary ny fiendrika anoina izay samy manana ny endrika mivantana, manantitra ary mandroaka.[12]. Ny endrika mifampivoho dia manana ny fiendrika manano, ny fiendrika anoina ary ny endrika voatovana solonteny.

Amin'ny tabilao eo ambany ny tsirinteny araky ny endriky ny matoanteny avy amin'ny fototeny "latsaka".

Tsirinteny matoanteny* araky ny sokajiny

	fiendrika manano	**fiendrika anoina ary endrika voatovana soloteny**
Reflektiva	milatsaka	latsahana
Mamari-pahafahana	mahalatsaka	ahalatsahana
Mamari-pivoarana	mihalatsaka	ihalatsahana
Mampita	mandatsaka	andatsahana
Mifampivoho	mifandatsaka	ifandatsahana

(*) Ny endrika ankehitriny ihany no aseho.

Zana-pizarana na fisokajiana fanampiny

Ny fizarana fanindroan'ny matoanteny malagasy dia sokajy telo: endrika mampanao (ang.: *causative*), endrika mampanao mifampivoho (ang.: *reciprocative causative*) ary endrika mampanao mamari-pahafahana (ang.: *potentative causative*). Ny tovon'ireo matoanteny ireo dia fitambaran'ny tovon'ny endrika mampanao amin'ny tovon'ny endrika mifampivoho na mamari-pivoarana.

Tsirintenin'ny matoanteny* mampanao[13]

	fiendrika manano	fiendrika anoina na endrika voatovana soloteny
Mampitranga reflektiva	mampilatsaka	ampilatsahana
Mampitranga mamari-pahafahana	mampahalatsaka	ampahalatsahana
Mampitranga mamari-pivoarana	mampihalatska	ampihalatsahana
Mampitranga mampita	mampandatsaka	ampandatsahana
Mampitranga mifamoivoho	mifampilatsaka	ifampilatsahana

(*) Ny endrika ankehitriny ihany no aseho.

Ireo matoanteny mampanao mifampivoho dia natao hamaritana ny zavatra mampanao, na, ny zavatra ataon'ny olona na zavatra mifampivoho. Ireo matoanteny ireo dia aorina amin'ny alalan'ny fanovana ny tovona *m-* ho *mif-* amin'ny endrika mampanao ny matoanteny mivantana.

Tsirintenin'ny matoanteny mampanao* mifampivoho[14]

	fiendrika manano	fiendrika anoina na endrika voatovana soloteny
mampitranga mpifampivoho ny matoanteny reflektiva	mifampilatsaka	ifampilatsahana
mampitranga mpifampivoho ny matoanteny mamari-pahafahana	mifampahalatsaka	ifampahalatsahana
mampitranga mpifampivoho ny matoanteny mamari-pivoarana	mifampihalatsaka	ifampihalatsahana
mampitranga mpifampivoho ny matoanteny mampita	mampandatsaka	ampandatsahana
mampitranga mpifampivoho ny matoanteny mifamoivoho	mifampilatsaka	ifampilatsahana

(*) Ny endrika ankehitriny ihany no aseho.

Ny endrika mampitranga fahafahana dia maneho ny fahafahana na ny fahafahana mampanao ny tao.

Tsirintenin'ny matoanteny mampanao* fahafahana[15]

	fiendrika manano	fiendrika anoina na endrika voatovana soloteny
mampitranga fahafahana ny matoanteny reflektiva	mahampampilatsaka	ahampampilatsahana
mampitranga fahafahana ny matoanteny mamari-pahafahana	mahampampahalatsaka	ahampampahalatsahana
mampitranga fahafahana ny matoanteny mamari-pivoarana	mahampampihalatsaka	ahampampihalatsahana
mampitranga fahafahana ny matoanteny mampita	mahampampandatsaka	ahampampandatsahana
mampitranga fahafahana ny matoanteny mifamoivoho	mahampampifandatsaka	ahampampifandatsahana

(*) Ny endrika ankehitriny ihany no aseho.

Anarana sy mpisolo

Ny mpisolo tena amin'ny teny malagasy dia maro ary miankina amin'ny fifandraisan'ilay mpiteny amin'ilay olona itenenana ny fampiasana azy.

Tambinteny

Ny tambinteny dia teny ampiarahina amin'ny mpamaritra, ny matoanteny (mamaritra anarana na tsia) ary tambinteny hafa. Ao amin'ny teny malagasy dia ahitana karazana tambinteny telo: ny tambinteny mamaritra isa (fandaharana na fanisana); tambinteny mamaritra fotoana: ankehitriny (oh.: *ankehitriny*, *izao ihany*, *anio*, sns.), efa lasa (*sahady*, *taloha*, *rahateo*, sns.) na ho avy (oh.: *hatrizay*, *arakizao*, *rahampitso*, sns.); ireo tambinteny mamaritra fitsingerenana (*matetika*, *indraindray*, *rahoviana*, sns.); ireo tambinteny mamaritra fitsingerenana voatanisa (oh.: *indray*, *indroa*, *intelo*, *isan'andro*, *isam-bolana*, sns.); ireo tambinteny mamari-toerana (oh.: *aloha*, *aoriana*, *dia*, *mandavanandro*, sns.); ireo tambinteny mamaritra zava-mitranga tsy misy fiafarana (oh.: *mandrakariva*, *mandrakizay*, *tsy ... intsony*)[16]

Mpamari-toerana

Mpamari-toerana malagasy

		Akaiky		Lavidavitra		Lavitra		
Tambinteny	**Tsy hita**	atỳ	àto	ào	àtsy	àny	aròa*	arỳ
	Hita	etỳ	èto	èo	ètsy	èny	eròa	erỳ
Soloteny	**Tsy hita**	izatỳ*	izàto*	izào	izàtsy*	izàny	izaròa*	izarỳ*
	Hita	itỳ	ìto	ìo	ìtsy	ìny	iròa*	irỳ
	Hita pl.	irèto		irèo	irètsy	irèny	ireròa*	irerỳ*

Fanamarihana :

- Tsy voatery asiana tendro ny mpamari-toerana.
- Tsy ampaisaina matetika ny mpamari-toerana misy ny *.

Jereo koa

- Abidy malagasy
- Fiteny eto Madagasikara

Rohy ivelany

- Tatitra *Ethnologue* mikasika ny teny malagasy (http://www.ethnologue.com/show_family.asp?subid=91254)
- Foibe momba ny Teny an'ny Akademia malagasy (https://web.archive.org/web/20030622220010/http://www.teny.org/)
- *Ny fifehezanteny malagasy* (http://teny.org/index.php?option=com_content&view=article&id=49:ny-fifehezanteny-malagasy&catid=34:teny&Itemid=56) ao amin'i teny.org (renisokajy (http://teny.org/index.php?option=com_content&view=category&id=34&Itemid=27))

Boky malalaka

- ((en)) *A grammar of the Malagasy language, in the Ankova dialect* (http://archive.org/download/grammarofmalagas00grifrich/grammarofmalagas00grifrich.pdf), nosoratan'i David Griffiths, 1854

Tsiahy

1. Isaina ny teny malagasy ofisialy miaraka amin'ny tenim-paritra
2. Jereo ny [[fiteny antalaotra
3. Lisitry ny kaody ISO 639 ho an'ny fitenim-paritra (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=mlg)
4. http://www.lexpressmada.com/5156/print-article-32163.html [archive (http://archive.wikiwix.com/cache/?url=http%3A%2F%2Fwww.lexpressmada.com%2F5156%2Fprint-article-32163.html)]
5. Hita ao amin'ny teny malay koa ireo indran-teny ireo. Ka anisan'ny poforon'ny fianjadian'ny teny sanskrity tamin'ny teny malagasy alohan'ny nahatongavan'ny malagasy tao Madagasikara izany zavatra izany.
6. Ethan Zuckerman, 2013 : *Rewire: Digital Cosmopolitans in the Age of Connection*
7. *A Grammar of the Malagasy language* nosoratan'i David Griffith, p. 106
8. *A Grammar of the Malagasy language* nosoratan'i David Griffith, p. 106
9. *A Grammar of the Malagasy language* nosoratan'i David Griffith, p. 106-107
10. *A Grammar of the Malagasy language* nosoratan'i David Griffith, p. 109-110
11. *A Grammar of the Malagasy language* nosoratan'i David Griffith, p. 116
12. *A Grammar of the Malagasy language* nosoratan'i David Griffith, p. 117
13. *A Grammar of the Malagasy language* nosoratan'i David Griffith, p. 119
14. *A Grammar of the Malagasy language* nosoratan'i David Griffith, p. 119-120
15. *A Grammar of the Malagasy language* nosoratan'i David Griffith, p. 121
16. *A Grammar of the Malagasy language* nosoratan'i David Griffith, p. 190